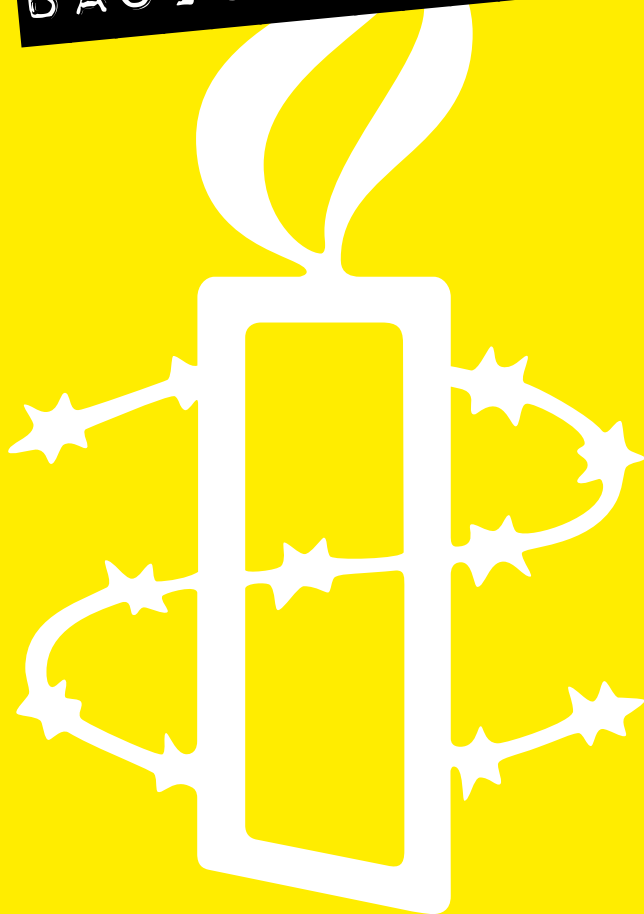

HET WERK VAN AMNESTY

BASISONDERWIJS

AMNESTY
INTERNATIONAL

Deze informatie is samengesteld door Amnesty International en bestemd voor groep zeven en acht van het basisonderwijs. Andere uitgaven in deze serie zijn: Discriminatie, Kinderrechten, Doodstraf, Kinderarbeid en Kindsoldaten.

Bestel via www.amnestyopschool.nl of via: jongeren@amnesty.nl. Het is ook mogelijk om een compleet spreekbeurt/werkstukpakket te bestellen, inclusief actiemateriaal.

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij.

Amnesty International © 2014

AMNESTY
INTERNATIONAL

INHOUD

-
1. Iedereen heeft rechten	4
2. Het begin van Amnesty	9
3. Hoe werkt Amnesty?	13
4. Je bent wie je bent	17
5. Vrij om te denken	22
6. Martelen is mensenwerk	25
7. De doodstraf in geen geval	29
8. Oorlog is geen spelletje	34
9. Het helpt!	36
10. Kom zelf in actie	38

IEDEREEN HEEFT RECHTEN

01

Je ziet het op televisie en je leest het in de krant of op internet: oorlog, geweld en onrecht komen over de hele wereld voor. Maar iedereen heeft rechten die altijd en overal gelden. Iedereen heeft bijvoorbeeld recht op leven, recht op onderwijs, recht om je godsdienst te kiezen. Je mag voor je mening uitkomen. En niemand mag jou martelen. Dat zijn **mensenrechten**. Misschien lijkt dit allemaal vanzelfsprekend, maar in sommige landen kun je in de gevangenis terecht komen als je opkomt voor je rechten.

DE UNIVERSELE VERKLARING

Al deze en andere rechten staan in de **Universele Verklaring van de Rechten van de Mens**. Deze verklaring werd vlak na de Tweede Wereldoorlog gemaakt. Iedereen was het erover eens: wat tijdens deze oorlog was gebeurd, mocht nooit meer gebeuren. **De mensenrechten gelden voor iedereen in alle landen ter wereld.**

*Amnesty-activisten op Lowlands:
handtekeningen verzamelen
voor de mensenrechten.*

De Universele Verklaring werd door de **Verenigde Naties (VN)** gemaakt. Deze organisatie werd direct na de Tweede Wereldoorlog opgericht. Het is de bedoeling dat ruzies tussen landen in de VN worden uitgepraat en dat landen meer gaan samenwerken. Op die manier wordt de wereld veiliger en zijn er minder oorlogen.

Op 10 december 1948 was de Universele Verklaring klaar. In de jaren daarna hebben de VN een heleboel verdragen over de mensenrechten aangenomen waaraan landen zich moeten houden. Dat is belangrijk, want een verdrag gaat verder dan een verklaring: je moet je eraan houden. Doe je dat niet, dan kun je daarvoor gestraft worden.

De mensenrechten uit de Universele Verklaring gelden voor iedereen.

UNIVERSAL DECLARATION
of Human Rights

AMNESTY KOMT
OP VOOR ÁLLE
MENSENRECHTEN.

UN

AMNESTY INTERNATIONAL

Vrijwel alle landen ter wereld zijn lid van de VN. En alle leden hebben beloofd dat ze zich houden aan de mensenrechten die in de Universele Verklaring staan. Op papier is alles dus goed geregeld. Maar in het echt houden veel landen zich niet aan de mensenrechten. In bijna de helft van alle landen die lid zijn van de VN wordt bijvoorbeeld gemarteld. In tientallen landen mag je niet voor je mening uitkomen en kun je in de gevangenis komen wanneer je aan een demonstratie meedoet. Ook zijn in tientallen landen zaken die voor de rechtbank komen (processen) oneerlijk. En zo kunnen we nog wel even doorgaan.

En daarom is Amnesty International opgericht: om in de gaten te houden of landen zich **aan de mensenrechten houden**, en om in **actie** te komen als dat niet gebeurt. Amnesty doet onderzoek en voert actie over de hele wereld. Met **één doel**: een wereld waarin iedereen profiteert van de mensenrechten.

Kinderrechten

Kinderen zijn natuurlijk ook mensen en dus geldt de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens ook voor hen. Maar kinderen zijn kwetsbaarder dan volwassenen. Daarom is er sinds 1989 ook het Verdrag voor de Rechten van het Kind om kinderen extra bescherming te geven. Er staat bijvoorbeeld in dat kinderarbeid is verboden, dat kinderen het recht hebben om bij beide ouders te wonen en dat kinderen die jonger zijn dan vijftien jaar niet in militaire dienst mogen.

HET BEGIN VAN AMNESTY

Het begon allemaal in **1961**. De Engelse advocaat **Peter Benenson** las in de krant een berichtje over twee Portugese studenten die zeven jaar gevangenisstraf hadden gekregen. Waarom? Ze hadden in een café geproost op de vrijheid. Iemand had dit gehoord en doorgegeven, waarna de studenten werden gearresteerd. Portugal was in die tijd een dictatuur; een kleine groep had alle macht in handen. De studenten wilden meer vrijheid, maar ze werden opgesloten.

Peter Benenson was hierover zo boos dat hij besloot mensen op te roepen om protestbrieven te schrijven. Met twee collega's begon hij een **campagne**, dat is een langdurige actie. De campagne, die een jaar zou moeten duren, begon in mei met een artikel in krant *The Observer*. Het heette 'De vergeten gevangenen'.

Het artikel werd door dertig kranten in de hele wereld overgenomen. Duizenden mensen reageerden. Een jaar later werd besloten om door te gaan met actie voor de vrijlating van dit soort gevangenen. Ze werden **gewetensgevangenen** genoemd: mensen die alleen maar gevangenzitten vanwege hun mening, hun religie, of om wie ze zijn, en die geen geweld hebben gebruikt. Vanaf dat moment bestond Amnesty International.

ONAFHANKELIJK EN ONPARTIIDIG

Veel mensen steunen het werk van Amnesty. Zij geven de organisatie elk jaar geld, door lid te worden of door te doneren. Amnesty gebruikt het geld voor onderzoek en het voeren van acties. Amnesty wil geen geld van regeringen ontvangen. Het is namelijk extra lastig om actie te voeren tegen een regering wanneer diezelfde regering geld aan Amnesty geeft. Een regering zou dan bijvoorbeeld kunnen zeggen: 'Amnesty, hier heb je geld, maar dan mag je niets zeggen als we slecht omgaan met de mensenrechten.' Amnesty laat zich niet omkopen, of met andere woorden: Amnesty is **onafhankelijk**.

Amnesty is ook **onpartijdig**. Dat betekent dat het niet uitmaakt welk land de mensenrechten schendt. Of die landen nu democratieën of dictaturen zijn, met een rechtse of een linkse regering, met een christelijk, islamitisch of ander geloof. Mensenrechten zijn er voor iedereen, waar ook ter wereld.

IN IEDER LAND ZIJN
ER PLAATSELIJKE
VRIJWILLIGERS ACTIEF.

Scholieren bieden petitie's aan bij de ambassade van Slowakije. Er werden 11.450 handtekeningen opgehaald tegen discriminatie van Roma-kinderen.

Het zou erg ongeloofwaardig zijn wanneer het ene land wel op de vingers wordt getikt als het iets fout doet, en het andere land niet.

TIENDUIZENDEN VRIJWILLIGERS

Amnesty heeft nu 3 miljoen mensen in meer dan 150 landen die lid zijn of de organisatie op een andere manier steunen. In Nederland zijn er ongeveer 250.000 mensen lid. **Amnesty's hoofdkantoor is in Londen.** Daar worden gegevens van over de hele wereld verzameld en daar worden ook een heleboel acties bedacht. Amnesty International heeft afdelingen in meer dan tachtig landen, ook in Nederland. In ieder land zijn er ook weer mensen **vrijwillig actief** voor Amnesty. In Nederland zijn dat er tienduizenden. Ze collecteren bijvoorbeeld, of ze doen mee aan de schrijfacties. Of ze staan met een hele Amnesty-groep uit hun dorp of stad op de markt of een festival om handtekeningen te verzamelen.

Op www.amnesty.nl/doemee zie je alle manieren waarop volwassenen voor Amnesty in actie kunnen komen. Voor jongeren is er het gratis Jongeren Actienetwerk. Daarvoor kun je je aanmelden op www.amnestyopschool.nl/kominactie. Je kunt ook een maatschappelijke stage doen voor Amnesty.

De kaars met prikkeldraad is het symbool van Amnesty International. In België vestigden ze een wereldrecord met 26.105 kaarsjes op een marktplein.

Waar komt het kaarsje vandaan?

Diana Redhouse (1923-2007), een ontwerpster uit Londen, was in mei 1961 een van de eersten die met de Amnesty-actie meedeed: 'Toen ik het artikel van Peter Benenson in The Observer las was ik van streek, want er gebeuren zulke verschrikkelijke dingen waar je niets over weet', zei ze.

Redhouse had een kerstkaart gemaakt: een kaars met prikkeldraad. In 1963 liet Benenson haar weten dat hij haar ontwerp zo mooi vond dat het was gekozen als het symbool van Amnesty International. Hij dacht aan een oud Chinees spreekwoord: 'Het is beter een kaars aan te steken dan de duisternis te vervloeken.' Met andere woorden: je kunt beter iets doen dan niets.

Met het prikkeldraad om het kaarsje worden de gevangenschap en onderdrukking bedoeld. 'Amnesty' is het Engelse woord voor amnestie. 'Amnestie verlenen' betekent dat je iemands straf laat vervallen. Amnesty International wil natuurlijk geen amnestie voor misdadigers, maar alleen voor gewetensgevangenen.

HOE WERKT AMNESTY?

03

Een Amnesty-medewerker tijdens haar onderzoek naar schendingen van mensenrechten in de Centraal-Afrikaanse Republiek.

ONDERZOEK

Feiten, alleen maar feiten: daar gaat het bij Amnesty International om. Als op het hoofdkantoor van Amnesty in Londen gemeld wordt dat iemand wordt gemarteld of onterecht gevangenzit, dan wordt dit eerst heel goed onderzocht. Amnesty wil absoluut zeker zijn dat ze **betrouwbare informatie** naar buiten brengt. Anders zou niemand Amnesty meer serieus nemen.

Advocaten, artsen en medewerkers van allerlei organisaties vertellen Amnesty over de situatie in hun land. Onderzoekers van Amnesty pluizen kranten, tijdschriften en berichten van regeringen na. Ze luisteren wat gevangenen of hun familieleden, advocaten of arts te vertellen hebben. En soms gaan er mensen van Amnesty zelf naar het land toe om de gebeurtenissen te onderzoeken of om met de regering te praten. Op basis van het onderzoek verschijnen Amnesty-rapporten met keiharde feiten,

Ales Bialiatski na zijn vrijlating,
met zijn vrouw en zoon.

Ales Bialiatski vrij!

Wit-Rusland wordt wel 'de laatste dictatuur van Europa' genoemd. Als je daar opkomt voor de mensenrechten, loop je dus groot gevaar. Dat merkte Ales Bialiatski ook. Ales richtte een mensenrechtenorganisatie op, om op te komen voor de rechten van mensen in zijn land. Daar waren de leiders van Wit-Rusland niet blij mee en zij werkten hem tegen. Hij mocht bijvoorbeeld geen bankrekening openen, terwijl zijn organisatie dat hard nodig had. Toen hij vervolgens een rekening opende in Polen, werd hij gearresteerd en kreeg hij vierenhalf jaar gevangenisstraf.

Amnesty International kwam in actie voor Ales Bialiatski. Een heleboel mensen schreven naar de regering van Wit-Rusland omdat ze vonden dat Ales moest worden vrijgelaten. Ze schreven ook naar Ales in de gevangenis, om hem te steunen. In juni 2014 was het zover: Ales kwam vrij! Hij schreef aan Amnesty: 'Ik wil jullie bedanken voor de morele steun. Dat ik brieven kreeg van gewone mensen, maakte voor mij een groot verschil.'

bijvoorbeeld over hoeveel gewetensgevangenen er vastzitten, of processen wel eerlijk zijn geweest, of mensen worden gemarteld. **Alleen de feiten tellen.**

ACTIE!

Als Amnesty de feiten boven tafel heeft, is het tijd voor actie. Amnesty brengt dan zo veel mogelijk mensen op de hoogte van de schendingen van de mensenrechten. Bijvoorbeeld via internet, kranten, televisie, radio, folders, e-mails of sms.

Amnesty wil **zo veel mogelijk aandacht**. Zo wordt de kans groter dat landen zich wél aan de regels houden. Regeringen die slordig omgaan met de mensenrechten, houden dat liever geheim. Ze hebben liever niet dat mensen weten dat ze het slecht doen. De aandacht die Amnesty geeft aan die slechte toestanden in een land, kan ervoor zorgen dat de regering zich beter gaat gedragen.

Het **schrijven van brieven** is de oudste en bekendste actiemethode van Amnesty. Over de hele wereld bestoken activisten van Amnesty presidenten, ministers, ambassadeurs en gevangenisdirecteuren met stapels brieven, faxen en e-mails. Ze schrijven over wat er mis is en wat er moet gebeuren om de situatie te verbeteren. Ook worden **handtekeningen verzameld** onder oproepen aan regeringen. Dat noem je een petitie. De petitie kan bijvoorbeeld een oproep zijn om te voorkomen dat iemand wordt gemarteld of de doodstraf krijgt. Die handtekeningen worden ook via sms verzameld. Amnesty zet die namen op papier en stuurt ze door naar de regering. Zo kunnen snel veel handtekeningen worden binnengehaald.

CAMPAGNES, LOBBY EN VOORLICHTING

Amnesty probeert er ook op andere manieren voor te zorgen dat iedereen zich aan de mensenrechten houdt. Dat gebeurt met langdurige acties. Dus grote **campagnes**: tegen de doodstraf, tegen geweld tegen vrouwen, tegen martelingen, voor bescherming van vluchtelingen of tegen schendingen van mensenrechten in een bepaald land. Ook zijn er acties voor de rechten van kinderen.

Amnesty doet ook aan **lobby**. Dat zijn gesprekken met regeringen, politieke partijen en allerlei andere groepen, om ervoor te zorgen dat ze zich meer inzetten voor de mensenrechten. Omdat de rapporten van Amnesty zo betrouwbaar zijn, wordt er in die gesprekken goed naar Amnesty geluisterd.

Ook **voorlichting** is erg belangrijk. Als je een wereld wilt waarin de mensenrechten worden nageleefd, moet je ervoor zorgen dat zo veel mogelijk mensen weten wat die rechten *zijn*. Daarom is het belangrijk dat scholieren les krijgen over mensen- en kinderrechten. Maar ook politieagenten en militairen moeten trainingen krijgen, zodat ze hun werk eerlijk doen. De voorlichting wordt vooral gegeven in landen waar veel mensenrechtenschendingen plaatsvinden, maar niet alleen daar. Ook in Nederland moeten zo veel mogelijk mensen weten wat mensenrechten betekenen. Dat gebeurt met **grote publieksacties**, bijvoorbeeld op popfestivals, en met lessen op scholen. Ook jouw spreekbeurt of presentatie helpt daarbij, zodat jouw klasgenoten beseffen wat mensenrechten zijn. En dat ze ook voor jullie belangrijk zijn.

Amnesty vindt alle mensenrechten belangrijk, maar werkt vooral voor mensen die:

- heel erg gediscrimineerd worden;
- gevangenzitten om iets wat ze vinden of zeggen, of vanwege hun godsdienst of afkomst;
- in de gevangenis gemarteld of slecht behandeld worden;
- de doodstraf krijgen;
- vluchteling zijn en niet geholpen of beschermd worden;
- onder heel slechte omstandigheden leven, wonen en/of werken.

In de volgende hoofdstukken van dit informatieboekje lees je over verschillende onderwerpen die met mensenrechten te maken hebben en waarvoor Amnesty International vaak in actie komt.

In veel landen mogen twee mannen of twee vrouwen niet met elkaar trouwen. Er zijn zelfs landen waar homoseksualiteit verboden is.

0 4

JE BENT WIE JE BENT

Over de hele wereld zitten mensen gevangen vanwege hun politieke ideeën. Of vanwege hun geloof, huidskleur, afkomst, geslacht, taal of hun seksuele oriëntatie. Je bent wie je bent. Je denkt wat je denkt. Dat mag nooit een reden zijn om iemand gevangen te zetten, maar het gebeurt wel.

Als je in Nederland vindt dat de regering er een zootje van maakt, kun je dat zeggen. Al schreeuw je het van de daken. In veel landen hebben mensen die vrijheid niet. Ook de vrijheid om zelf uit te maken of je in god gelooft, en in welke, is er niet overal. Of dat je zelf kiest op wie je verliefd wordt. Of dat nou een jongen of een meisje is.

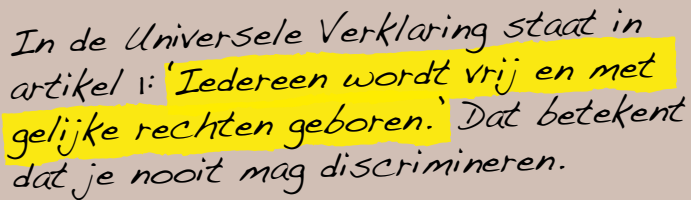
Discriminatie is iemand ongelijk behandelen vanwege kenmerken die er niet toe doen. **Discriminatie is verboden.** Dat staat in de Nederlandse Grondwet, in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in veel andere internationale verdragen.

OORZAKEN VAN DISCRIMINATIE

Er zijn verschillende redenen waarom mensen discrimineren. Eén belangrijke reden is dat mensen **vooroordelen** hebben over 'andere' mensen. Een andere reden waarom mensen discrimineren is **angst voor het onbekende of voor onveiligheid**.

Een vooroordeel is een negatieve mening die je over iemand hebt, voordat je echt weet hoe het zit. Een vooroordeel komt meestal voort uit simpel en gemakzuchtig denken. Eén slechte ervaring kan dan genoeg zijn om je mening over een hele groep te bepalen. Ben je bijvoorbeeld ooit bestolen door iemand uit Frankrijk? Dan weet je voortaan zeker dat alle Fransen dieven zijn. Dat is een vooroordeel. Als je Fransen anders gaat behandelen, dan discrimineer je.

Veel mensen willen graag dat de dingen blijven zoals ze zijn. Of zelfs dat ze weer worden zoals ze vroeger waren. Ze zijn bang voor nieuwe dingen en nieuwe mensen. Mensen met **xenofobie** hebben dit gevoel heel sterk. Iemand met xenofobie haat buitenlanders. Xenofobie en discriminatie gaan vaak samen.

In de Universele Verklaring staat in artikel 1: 'Iedereen wordt vrij en met gelijke rechten geboren.' Dat betekent dat je nooit mag discrimineren.

GEVOLGEN VAN DISCRIMINATIE

Wie kan zijn huidskleur veranderen? Wie kan zichzelf van een meisje in een jongen veranderen? Hoe kun je veranderen waarin je gelooft of van wie je houdt? Deze eigenschappen zijn voor veel mensen zo belangrijk, dat als je ze zou kunnen veranderen, je eigenlijk jezelf niet meer bent.

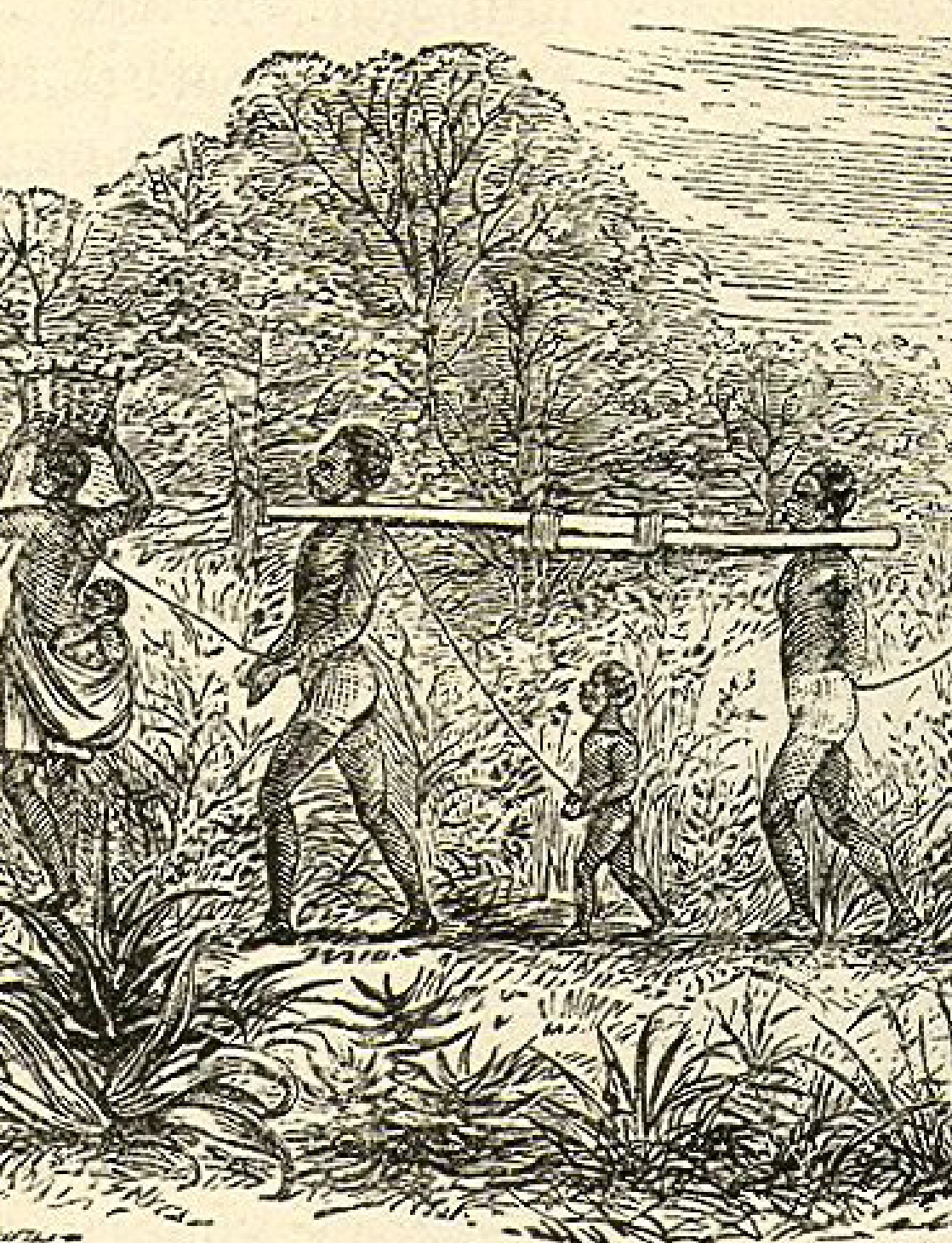
Als je wordt gediscrimineerd, word je **buitengesloten**. Je 'doet niet mee'. Je kunt bijvoorbeeld geen baan vinden, je kunt niet naar school of niet meedoen aan activiteiten waar anderen wel aan mogen meedoen. Je kunt dan al snel de **moed opgeven**, omdat je denkt dat het toch nooit zal lukken.

Discriminatie kan **hele erge vormen** aannemen – daarvan zijn in de geschiedenis vele voorbeelden te vinden. Zoals de slavenhandel, waarmee Nederlanders in de zeventiende en achttiende eeuw heel veel geld verdienden. Of de Holocaust, waarbij tijdens de Tweede Wereldoorlog zes miljoen Joden zijn vermoord. Nog steeds zijn over de hele wereld **groepen mensen in gevaar**. Omdat ze anders zijn dan degenen die de macht hebben.

Discriminatie in Iran

In Iran worden vrouwen gediscrimineerd. Duizenden vrouwen zijn gearresteerd, omdat zij niet de juiste kleren droegen. Vrouwen zijn namelijk verplicht een hoofddoek en een jas tot over de knie en met lange mouwen te dragen. In een huwelijk heeft een vrouw veel minder rechten dan haar man. Wanneer er een erfenis verdeeld moet worden, krijgen vrouwen daar altijd maar een heel klein deel van. Veel banen bij de overheid zijn verboden voor vrouwen. In de rechtbank telt een verklaring van een vrouw half zo zwaar als die van een man. Wie een misdadaad pleegt tegen een vrouw, krijgt een lagere straf dan iemand die een misdadaad pleegt tegen een man. Wanneer een vrouw beschuldigd wordt van vreemdgaan, kan zij worden gestenigd.

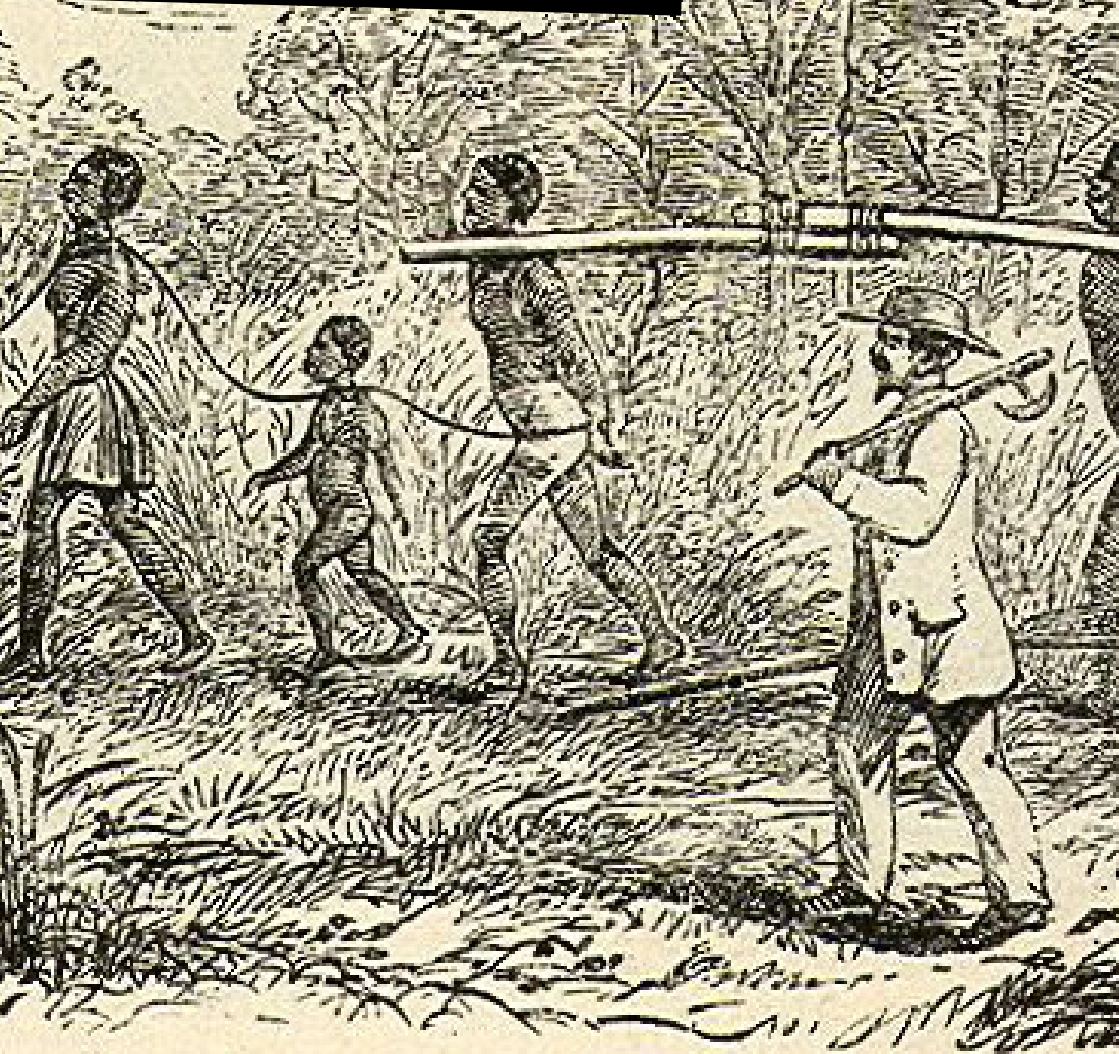

*Discriminatie kan gruwelijke vormen aannemen.
Slavernij bijvoorbeeld.*

Fig. 226. Sklavent

OVER DE HELE WERELD
ZIJN MENSEN IN
GEVAAR OMDAT ZE
ANDERS ZIJN.

transport in Afrika.

05

VRIJ OM TE DENKEN

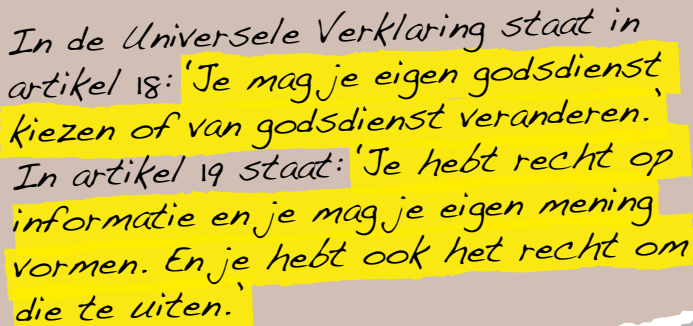

Je zegt of schrijft wat je wilt. Je kiest je eigen vrienden. Als je ergens boos over bent, dan zeg je er wat van. En ben je het niet eens met de regering, dan hoef je dat niet te verzwijgen.

Jouw ideeën, het geloof dat je kiest of de kleding die je wilt dragen: het is allemaal jouw zaak. En probeer je andere mensen van jouw ideeën te overtuigen? Geen probleem. En zij mogen natuurlijk ook proberen om jou te overtuigen van hún mening. Iedereen heeft het recht om voor zijn mening uit te komen. Dat heet **vrijheid van meningsuiting**. Er kunnen natuurlijk flinke discussies losbarsten, maar niemand kan je verplichten om iets te denken of te geloven.

Er zijn wel een paar regels. Iedereen heeft namelijk rechten, maar **ook plichten**. Je mag de stad vol hangen met posters 'Witte sokken zijn lelijk',

maar je mag niet zeggen dat mensen met witte sokken daarom maar in elkaar geslagen moeten worden. Of dat alle wittesokkendragers achterlijk zijn of gevaarlijk. **Oproepen tot haat en geweld ('haatzaaien') is namelijk wél verboden**, net als discriminatie. Maar in principe mag iedereen op straat, in de klas, in de krant of op internet zijn of haar mening geven. Daarom heb je ook **recht op informatie**. Je kunt pas echt ergens een mening over krijgen als je daarover ook de juiste informatie hebt.

In de Universele Verklaring staat in artikel 18: 'Je mag je eigen godsdienst kiezen of van godsdienst veranderen. In artikel 19 staat: 'Je hebt recht op informatie en je mag je eigen mening vormen. En je hebt ook het recht om die te uiten.'

Dit recht wordt helaas niet overal ter wereld nageleefd. In sommige landen mogen kranten alleen **schrijven wat de regering wil** dat geschreven wordt. En mensen mogen niet zomaar zeggen wat ze vinden. Er zijn ook landen waar alles wat op internet verschijnt, streng wordt gecontroleerd of wordt verboden. Soms worden mensen zelfs in de gevangenis gezet omdat ze voor hun eigen mening uitkomen.

In sommige landen mag je ook niet zelf je godsdienst kiezen. Zo zijn er landen in Afrika en Azië waar alleen bepaalde godsdiensten zijn toegestaan. Ook is het soms verboden om een andere godsdienst te kiezen of om met iemand van een andere godsdienst te trouwen.

Meriam Ibrahim

Meriam: doodstraf vanwege een huwelijk

Meriam Ibrahim is een 27-jarige vrouw uit het Afrikaanse land Sudan. Omdat ze als moslimvrouw trouwde met een christelijke man, werd ze veroordeeld tot honderd zweepslagen en de doodstraf. Volgens de wetten die in Sudan gelden, mag een moslimvrouw niet trouwen met iemand die geen moslim is.

Meriam werd opgesloten samen met haar zoontje van bijna 2. Toen ze de gevangenis in ging, was ze zwanger. In de gevangenis kreeg Meriam op 24 mei 2014 een dochter na een moeilijke bevalling.

Amnesty voerde actie voor Meriams vrijlating. Er waren petities, e-mail- en sms-acties. Over de hele wereld werden er meer dan een miljoen handtekeningen opgehaald van mensen die vonden dat Meriam vrij moest komen. Het lijkt erop dat al die aandacht misschien wel heeft geholpen: in juni 2014 werd Meriam vrijgelaten.

Een man kijkt door de tralies van zijn gevangenis in Kandahar, Afghanistan. In Afghaanse gevangenissen wordt veel gemarteld.

© AP Photo/Ali audin Khan

MARTELEN IS MENSENWERK

Al eeuwenlang wordt er gemarteld. En nog steeds gebeurt dit in heel veel landen. Martelen is anders dan 'gewoon' mishandelen. Het is een **zeer ernstige geestelijke of lichamelijke mishandeling**. Geestelijke marteling is bijvoorbeeld dat iemand wordt verteld dat zijn ouders zijn doodgeschoten, terwijl dat niet het geval is. Er is sprake van lichamelijke marteling als je bijvoorbeeld urenlang in de brandende zon moet staan of elektrische schokken krijgt.

WAAROM WORDT ER GEMARTELD?

Martelen gebeurt om verschillende redenen. Er wordt gemarteld **om mensen te dwingen een bekentenis te doen**. Als je iemand heel lang martelt, zegt hij vaak alles wat je maar wilt horen, of het nu de waarheid is of niet. Op die manier kunnen de folteraars – dat zijn degenen die martelen – iemand een valse bekentenis laten doen. Met die bekentenis kan gevangenisstraf

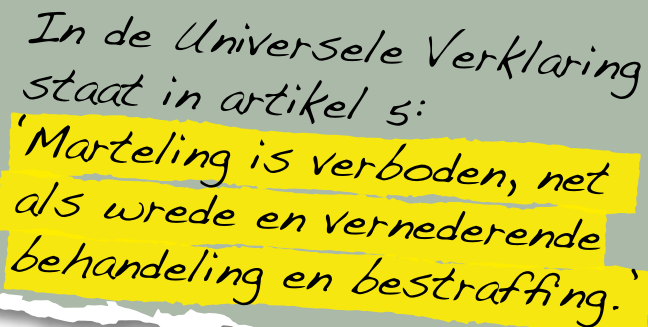
gegeven worden. Op die manier kan een tegenstander van de regering worden tegengewerkt en het zwijgen worden opgelegd.

Martelen gebeurt ook **om mensen te straffen**. Het gaat dan om straffen zoals zweepslagen, stokslagen of het amputeren van een hand of voet.

Er wordt ook gemarteld **om mensen bang te maken**. Door een paar politieke tegenstanders te martelen hopen de machthebbers dat anderen het wel uit hun hoofd laten om zich tegen de regering te verzetten.

Een laatste reden om te martelen is **om belangrijke informatie te krijgen**. Bijvoorbeeld over iets of iemand waarvan de regering denkt dat het een bedreiging is. Als ze denken dat iemand meer weet dan hij zegt, kunnen ze martelen om die informatie uit hem te krijgen.

Slachtoffers van marteling zijn vaak mensen die anders denken of anders zijn dan de regering goed vindt. De regering heeft macht en wil die macht ook houden. Om die reden worden soms tegenstanders gemarteld, in de hoop dat ze zich koest houden. De tegenstanders kunnen allerlei mensen zijn: mensen met andere politieke ideeën, mensen met een bepaald geloof, mensen met een andere huidskleur en zo meer.

In de Universele Verklaring staat in artikel 5:
'Marteling is verboden, net als wrede en vernederende behandeling en bestraffing.'

WIE MARTELEN?

Bij marteling zijn veel mensen betrokken. De **folteraars** zijn de mensen die martelen. Ze worden ook wel beulen genoemd. Ook zijn er de **opdrachtgevers**, die de beulen opdragen bepaalde mensen te martelen. Vaak komt er ook een arts aan te pas, die kijkt hoe het met het slachtoffer gaat. En vaak weten ook de **bewakers** van een gevangenis wel dat er wordt gemarteld, of de schoonmakers die de sporen van marteling moeten uitwissen. Tot slot zijn er fabrikanten die speciale producten maken om mee te martelen.

MARTELEN VAN JONGEREN

Helaas worden in veel landen zelfs jongeren gemarteld. Sommigen, vooral **straatkinderen**, worden door de politie mishandeld, bijvoorbeeld omdat ze iets hebben gestolen. Anderen worden gemarteld om **hun ouders tot een bekentenis te dwingen**. Ook gebeurt het dat er niet goed wordt gekeken naar **de leeftijd** van jongeren en dat ze als volwassen gevangenen worden behandeld. In veel landen zitten kinderen samen met volwassenen in de gevangnissen. Ze zouden beter af zijn in een jeugdgevangenis, want daar is de kans op mishandeling veel kleiner.

MARTELEN BLIJFT VAAK GEHEIM

Marteling gebeurt bijna altijd in het geheim. Bijvoorbeeld in gevangnissen waar gevangenen **geen bezoek** mogen ontvangen van hun familie of een advocaat. Als er een enkele keer beelden van marteling opduiken, zorgen die dan ook altijd voor een enorme schok. Bijvoorbeeld in 2004, toen foto's opdoken waarop te zien is hoe Amerikaanse soldaten gevangenen vernederen en martelen in de Iraakse Abu Ghraib-gevangenis. Het zijn gruwelijke beelden, en wie ze eenmaal heeft gezien, zal ze niet snel vergeten.

Daders van marteling worden in veel landen **bijna nooit bestraft**. Overheden willen niet dat hun eigen politiemensen of gevangenenbewakers in een slecht daglicht komen te staan. Dus als ze berichten krijgen over marteling, gaan ze vaak niet op onderzoek uit, of maar een klein beetje. Dat folteraars niet bang hoeven zijn dat ze worden aangepakt, is een van de redenen waarom marteling door kan blijven gaan. Daarom wil Amnesty altijd dat daders van marteling voor de rechter worden gebracht.

Er worden twee konijnen losgelaten...

De geheime dienst van Verweggiestan en de geheime dienst van Hoeheethetookweer houden een oefening. Er worden twee konijnen losgelaten en de opdracht is de konijnen zo snel mogelijk te vinden. Na een paar uur hebben de agenten van Verweggiestan hun konijn gevonden. 'Een kwestie van organisatie', zegt de agent. Er gaat een dag voorbij, maar de geheime dienst van Hoeheethetookweer heeft het konijn nog niet gevonden. Er gaat nog een dag voorbij, maar ze vinden weer geen konijn. De avond van de derde dag komen de agenten van Hoeheethetookweer met een lamgeslagen kameel op de proppen. 'Beken het maar', roepen de agenten. 'Je bent een konijn.'

DE DOODSTRAF IN GEEN GEVAL

07

Je hebt vast wel eens het woordspelletje ‘galgje’ gespeeld. Dan gebruik je de galg in een onschuldig spelletje... niet echt iets om je druk om te maken dus. Maar in verschillende landen in de wereld is de galg geen spelletje. Daar wordt de galg nog gebruikt om mensen op te hangen.

De doodstraf bestaat al duizenden jaren, ook in Europa. Zo’n zevenhonderd jaar geleden kon je bijvoorbeeld in Engeland de doodstraf krijgen als je zonder toestemming een boom had omgekapt, of als je vee had gestolen. In Nederland werd de doodstraf in 1870 afgeschaft voor misdrijven die in vredetijd worden gepleegd. Je kon dus voor een misdrijf die in een oorlog was gepleegd wel de doodstraf krijgen. In 1983 werd de doodstraf in Nederland helemaal afgeschaft. In de Grondwet staat nu: ‘De doodstraf kan niet worden opgelegd’.

AFSCHAFFEN IS DE TREND

Steeds meer landen schaffen de doodstraf af. In ongeveer twee derde van alle landen ter wereld komt de doodstraf niet meer voor. En bijna ieder jaar komen daar wel één of twee landen bij. Er zijn ook landen waar de doodstraf nog wel kán worden opgelegd, maar waar dat eigenlijk nooit meer gebeurt.

Soms wordt een doodstraf wel opgelegd maar niet uitgevoerd, of de gestrafte moet heel lang wachten op zijn **executie**. Een executie wil zeggen dat de gestrafte ook echt wordt doodgemaakt. De meeste executies vinden plaats in slechts een handjevol landen. **China, Iran, Irak, Saudi-Arabië en de Verenigde Staten** staan stevig aan kop in de doodstraflijstjes.

WAAROM PASSEN REGERINGEN NOG STEEDS DE DOODSTRAF TOE?

De doodstraf wordt voor **verschillende misdaden** opgelegd. In China kun je de doodstraf krijgen voor onder meer corruptie, en handel in zeldzame dieren. In verschillende landen met een islamitische wetgeving kunnen vrouwen de doodstraf krijgen (onder meer door steniging) wanneer ze overspel hebben gepleegd.

De doodstraf is de zwaarste straf je iemand kunt geven. Waarom geven regeringen sommige mensen de doodstraf?

Een van de redenen is dat men **denkt** dat de doodstraf **misdriven kan voorkomen**: als je weet dat je de doodstraf kunt krijgen, dan laat je het wel uit je hoofd om een misdrijf te plegen. Het is de vraag of dat ook echt zo is. Mensen die een zwaar misdrijf plegen doen dat vaak in een vlaag van woede. En misdadigers die hun 'werk' goed voorbereiden, zijn ervan overtuigd dat ze niet zullen worden gepakt.

Ook zeggen mensen vaak: met de doodstraf ben je er zeker van **dat misdadigers nooit meer andere mensen iets zullen aandoen**. Dat is natuurlijk waar: wie dood is kan geen misdrijf meer plegen. Maar kun je iemand straffen voor iets wat hij in die toekomst misschien zal doen?

Een ander argument dat voorstanders van de doodstraf gebruiken, is dat ze vinden dat wanneer je iemand vermoord hebt, je geen recht meer hebt om te leven. De moordenaar heeft zijn slachtoffer gedood, dus moet hij zelf ook dood. **'Oog om oog, tand om tand'**, is het gezegde dat hiervoor vaak wordt gebruikt.

FOUTEN

Een executie is nooit meer terug te draaien. Degene die de straf heeft gekregen, leeft namelijk niet meer. Bij doodstrafzaken zijn veel mensen betrokken, zoals de politie, rechters, getuigen en advocaten. Al deze mensen kunnen fouten maken, waardoor iemand die **onschuldig** is, gedood wordt. Je kunt het dus nooit meer terugdraaien als blijkt dat de veroordeelde onschuldig is en de doodstraf al is uitgevoerd.

Glenn Ford: onschuldig in de dodencel

Toen Glenn Ford uit Louisiana (VS) 34 was, werd hij beschuldigd van moord op een horlogemaker tijdens een beroving. In een rechtszaak vol fouten kreeg hij de doodstraf. Dat was in 1984.

Gelukkig is Glenn Fords doodstraf nooit voltrokken. Hij was namelijk onschuldig! In 2014 kwam er bewijsmateriaal boven water waaruit bleek dat Glenn Ford helemaal niet in de buurt van de winkel was tijdens de beroving en de moord. Hij heeft dus dertig jaar onterecht in de gevangenis gezeten, wachtend op het moment dat ze hem zouden executeren. In 2014 is hij op 64-jarige leeftijd vrijgelaten.

Glenn Ford na zijn vrijlating.

De mensenrechten zijn er voor iedereen. Dus ook voor misdadigers. In de Universele Verklaring staat in artikel 3: 'Iedereen heeft recht op leven.' De doodstraf zou dus eigenlijk nooit toegepast mogen worden.

In sommige landen is de kans op de doodstraf veel groter als je arm bent of tot een minderheid behoort. In de Verenigde Staten heeft een zwarte persoon die een blanke persoon heeft vermoord veel meer kans op de doodstraf dan een blanke die een zwarte heeft vermoord. Verdachten van een misdrijf die arm zijn, lopen ook een grotere kans op de doodstraf. Zij hebben geen geld om een goede advocaat te betalen.

DE DOODSTRAF VOOR KINDEREN

De doodstraf mag nooit worden opgelegd aan kinderen onder de 18 jaar, dus minderjarigen. Dat staat tenminste in het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Alle landen van de wereld hebben dat verdrag in hun wetten opgenomen behalve de VS, Somalië en Zuid-Sudan.

Toch zijn er de laatste jaren in diverse landen mensen geëxecuteerd voor misdaden die ze begingen als minderjarige. Het gebeurde in onder meer China, Pakistan, Saudi-Arabië, Sudan, en vooral in Iran. In Iran, Jemen, de Malediven, Pakistan en Saudi-Arabië zitten nu nog mensen in de dodencel voor misdaden die ze pleegden als minderjarige. Het goede nieuws is dat het Amerikaanse Hooggerechtshof in 2005 bepaalde dat in de VS kinderen geen doodstraf meer mogen krijgen.

*Een kindsoldaat in de Democratische
Republiek Congo.*

VOOR TIENDUIZENDEN
KINDEREN IS OORLOG
GEEN SPELLETJE.

OORLOG IS GEEN SPELLETJE

Wel eens soldaatje gespeeld? Met namaakgeweren, een waterpistool of een plastic zwaard? Wel eens een potje Laser Quest of Paintball gespeeld? Of een oorlogsspelletje op de iPad? Niet alleen kinderen vinden dat soort spelletjes leuk, ook volwassenen doen ze graag. Blijkbaar heeft oorlog een grote aantrekkingskracht op mensen. In vreedstijd wel te verstaan. En 't leuke is: als je geen zin meer hebt kun je er gewoon mee stoppen.

Voor vele tienduizenden kinderen is oorlog helaas geen spelletje. Ze zijn **kindsoldaat** in landen waar een oorlog woedt. Ze werken als soldaat, spion, kok, drager of boodschapper in een leger. Vaak worden kinderen gebruikt om een terrein vrij te maken van landmijnen. Ze gaan op pad met stokken en bezems op zoek naar de bommen. Als er niets ontploft, volgen de andere soldaten. Je zult begrijpen dat dit uiterst **gevaarlijk** werk is.

Vaak worden de kinderen **zwaar mishandeld**. Ze krijgen drugs of worden dronken gevoerd om ze te dwingen hun werk te doen. Zo worden ze klaargestoomd voor de strijd.

Van het Kinderrechtenverdrag mogen kinderen vanaf hun vijftiende al in dienst. Dat is erg jong. We noemen iemand een kindsoldaat als hij **jonger is dan achttien jaar** en **deel uitmaakt van een leger**. Soms zijn er zelfs kinderen van zeven jaar die mee moeten vechten. Ook zijn er **veel meisjes** kindsoldaat. Voor meisjes is het misschien nog wel erger om kindsoldaat te zijn. Ze moeten niet alleen vechten, maar worden ook gedwongen om seks te hebben met andere soldaten. Veel meisjes worden tijdens zo'n oorlog zwanger.

VERSCHRIKKELIJKE GEVOLGEN

De gevolgen van een leven als kindsoldaat zijn verschrikkelijk. Veel kinderen worden **gedood**. Kinderen die het overleven zijn soms **gehandicapt** en hebben **grote geestelijke problemen**. Het is voor hen heel moeilijk weer gewoon als kind te leven. Ze kunnen zich moeilijk concentreren,

*In het Kinderrechtenverdrag staat in artikel 38:
'Als het oorlog is, moet de overheid jou extra beschermen.
Soldaten zijn bij voorkeur boven de achttien en als je
jonger bent dan vijftien mag je niet in het leger.'*

zijn depressief of soms hyperactief. Vaak zijn ze **verslaafd aan drugs**. De kinderen zijn slachtoffer, maar tegelijkertijd ook oorlogsmisdadiger. Daarom is het voor hen **moeilijk om terug te keren** naar de plaats waar ze vandaan komen. Ze schamen zich voor wat ze hebben gedaan en zijn bang voor wraak van dorpsgenoten.

Meisjes die tijdens de oorlog een kind kregen, hebben vaak nog een ander probleem. Veel meisjes worden door hun familie niet meer geaccepteerd. Ze staan er dan helemaal alleen voor, zonder geld of werk, maar wel met de verantwoordelijkheid om een kind op te voeden.

GOEDE HULP

Het is belangrijk dat ex-kindsoldaten goede hulp krijgen. Met alle vreselijke herinneringen en de agressie die er in hun hoofd zit, kunnen ze gekke dingen gaan doen. In landen als Liberia en Sierra Leone zie je dat ex-kindsoldaten voor veel geweld zorgen. Als ze goed worden opgevangen, kunnen ze met hun **angsten en agressie leren omgaan**. Want vrijwel niemand kan zo iets helemaal zonder hulp.

*'Kinderen zijn goede vechters omdat ze jong zijn en
stoer willen doen. Omdat ze denken dat het allemaal
een spel is, zijn ze nergens bang voor. Ze zijn erg
goed in het verwerven van informatie. Je kunt ze
over de vijandige linies sturen zonder dat iemand ze
verdenkt omdat ze zo jong zijn.'*

*Dit vertelde een legercommandant uit de
Democratische Republiek Congo.*

HET HELPT!

Nasrin Sotoudeh knuffelt haar zoon nadat ze thuis is gekomen uit de gevangenis.

Het werk van Amnesty heeft zin, dat is zeker. Alleen geven regeringen niet graag toe dat bijvoorbeeld **een gevangene is vrijgelaten** door de acties van Amnesty. Als er een Amnesty-rapport verschijnt over de schendingen van mensenrechten in een bepaald land, reageren de leiders van een land daarom meestal wel. Ze weten dat de ogen van de wereld op hen zijn gericht. Soms zeggen ze dat Amnesty zich niet met hun zaken moeten bemoeien, soms zeggen ze dat ze zich **beter zullen gaan gedragen.**

Hoe dan ook: de regeringen weten dat ze in de gaten worden gehouden. Dat leidt er vaak toe dat ze zich beter gaan gedragen dan daarvoor. Ze houden nu eenmaal niet van pottenkijkers.

Prachtige e-mail van Nasrin

Veel Nederlandse scholieren voerden samen met Amnesty actie voor Nasrin Sotoudeh. Deze Iraanse advocate had zes jaar gevangenisstraf gekregen. Zogenaamd vanwege 'promotie tegen de staat', maar in het echt vanwege haar werk voor de mensenrechten van jonge mensen in haar land.

Na drie jaar werd ze onverwachts vrijgelaten uit de gevangenis. Niet lang daarna stuurde ze een bedankmail aan alle actievoerders. Daarin schreef ze onder meer:

'Ik realiseerde me dat jullie op koude besneeuwde dagen samenkwamen om handtekeningen op te halen voor petitie's. Al deze inspanningen, bijeenkomsten en alle kaarten die jullie naar mij en mijn familie stuurden waren hartverwarmend en lieten ons weten dat we niet alleen zijn in deze hoek van de wereld.
[...]

De beste wensen
Nasrin Sotoudeh
Teheran, Iran

voor jullie mooie dromen,

KOM ZELF IN ACTIE

10

IN ACTIE VIA DE WEBSITE!

Ook jij kunt actievoeren. Heel makkelijk zelfs en gratis, zoals **online via Amnesty's website speciaal voor jongeren: www.amnestyopschool.nl**. Je vindt daar verschillende acties voor jonge mensen in nood. Dat kan **een schrijfactie** zijn, een **handtekeningenactie** of een vraag of je een digitaal kaartje wilt sturen naar iemand die wel wat steun kan gebruiken. Door het schrijven van een brief of het zetten van je digitale handtekening, vraag je regeringen om bescherming van jonge mensenrechtenactivisten. Of je protesteert tegen marteling, de doodstraf of ander onrecht.

Je kunt op de website inschrijven voor de **gratis Jongeren Acties**. Je krijgt dan iedere drie weken een e-mailtje met oproep om digitaal in actie te komen voor vaak jonge mensen die in gevaar zijn.

Misschien denk je dat jouw brief, e-mail, kaartje of handtekening toch geen effect heeft. Maar postzakken vol met brieven of stapels petitie's maken zeker indruk! Regeringen die het niet zo nauw nemen met de mensenrechten, bedenken zich wel twee keer wanneer ze weten dat hun praktijken over de hele wereld bekend zijn.

Meld je aan voor de gratis Jongeren Acties op:
www.amnestyopschool.nl/kominactie.

DE HARTELIJKE GROETEN

Je stuurt waarschijnlijk wel eens een berichtje of een kaart naar vrienden. En jij ontvangt vast ook wel eens een kaartje, of een berichtje via de e-mail. Het is leuk te weten dat iemand aan je denkt. Er zijn mensen voor wie

I AM WRITING TO EXPRESS
MY SOLIDARITY WITH YOU I WISH
YOU STRENGTH AND HOPE THAT
YOU WILL BE
GRANTED CLEMENCY
SOON

NAME:

PLANTS: ~~NETHERLANDS~~ Amsterdam

CARD: NETHERLANDS

WIL JIJ OOK WAT
DOEN VOOR DE
MENSENRECHTEN?

DAT KAN!

4733 1
ORGAN correctional
box 1000
North, IL 62636
Verenigde Staten

een kaart of een brief misschien nog wel meer betekenen. Bijvoorbeeld voor mensen die ten onrechte in de gevangenis zitten.

Op Amnesty's website kun je een kaartje sturen naar een gewetensgevangene, of naar iemand die zich inzet voor de mensenrechten. Het is voor hen vaak een hele steun om te weten dat er mensen zijn die actief bezig zijn om ze te helpen. In een cel kan het heel erg eenzaam en angstig worden, maar als je weet dat over de hele wereld mensen met je meeleven en moeite voor je doen, kan dat heel veel moed geven!

Ga naar www.amnestyopschool.nl/kaartje.

WERKSTUK OF SPREEKBEURT

Hoe meer mensen weten over de mensenrechten, hoe beter ze worden beschermd. Als je een spreekbeurt of werkstuk over de mensenrechten houdt, draag je daar je steentje aan bij. Op www.amnestyopschool.nl kun je dit boekje downloaden, maar ook andere informatieboekjes over:

- Discriminatie
- Kinderrechten
- Doodstraf (vanaf groep 8)
- Kinderarbeid
- Kindsoldaten (vanaf groep 8)

Jouw spreekbeurt zou helemaal compleet zijn als je meteen in actie komt met jouw klasgenoten. Vraag een GRTZ-set aan zodat je met z'n allen kaartjes kunt sturen naar mensen die ten onrechte gevangenzitten. Of zamel handtekeningen in voor kinderrechten op de jongerenpetitie. Je kunt een gratis en compleet spreekbeurtpakket bestellen op www.amnestyopschool.nl/spreekbeurt.

Wil je meer informatie? Stuur een e-mail naar jongeren@amnesty.nl. Of kijk op www.amnestyopschool.nl.

Yorm Bopha

Actievoeren helpt!

'Ik wil iedereen bedanken die tijd vrijmaakte om brieven naar mijn regering te schrijven waarin zij om mijn vrijlating vroegen. Jullie inzet heeft tot succes geleid.'

Yorm Bopha uit Cambodja strijdt al jaren voor het recht op huisvesting in haar land. Ze werd opgepakt omdat ze een aanslag op twee mannen zou plannen, maar daarvoor was helemaal geen bewijs. Na een oneerlijk proces kreeg ze drie jaar cel. Amnesty kwam in actie en Yorm Bopha werd vervroegd vrijgelaten.

Amnesty International wil een wereld waarin iedereen profiteert van de mensenrechten. Om dat te bereiken doet Amnesty onderzoek naar schendingen van deze rechten, en voert Amnesty actie tegen die schendingen.

Amnesty International
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
T (020) 626 44 36
E jongeren@amnesty.nl
I www.amnestyopschool.nl
I www.amnesty.nl

AMNESTY
INTERNATIONAL

